

Ari Gisli Bragason driver bruktbokhandelen Bókin. Han hadde ofte besøk av Bobby Fischer i 2006 og 2007, de to siste årene sjakkmeisteren levde. Fischer sovnet ofte i en stol mellom bokhyllene.

◀ begynte han å snakke om jødene. Jeg sa at hvis han ville at noen skulle høre på ham, burde han endre på kritikken sin. Bobby's problem var at han alltid var så sint. Hatefull. Paranoid. Han stolte ikke på noen.

- Lidd lenge nok

I 2004 ble Bobby Fischer arrestert på Narita-flyplassen i Tokyo, på vei til Filippinene. Japanerne sa at passet hans hadde gått ut på dato. Fischer mente det motsatte, satte seg til motverge, og trodde at han skulle dø da sikkerhetsfolkene la ham i bakken. Han satt ni måneder i husarrest i Japan. Da kom Island til unnsetning. En liten gruppe bestående av islandske sjakkfrelste og den tidligere statsministeren Davíð Oddsson fikk ham fri.

- Han hadde lidd nok. Det var for dumt at han skulle sitte i fengsel fordi han hadde spilt 30 sjakk-kamper i Beograd, sier Ólafsson.

Fischer fikk sitt islandske statsborgerskap etter forhandlinger mellom Island og Japan. 23. mars 2005 landet han på Keflavik for første gang siden 1972, så skjeggete og langhåret at man skulle tro han hadde bodd utendørs det siste året. Dagen etter hadde han klippet og barbert seg, men havnet i en fæl krangel med en amerikansk journalist da han skulle holde en pressekonferanse i Reykjavik. Stikkord: Jøder.

- Jeg visste at når oppmerksomheten for Bobby døde ut etter noen dager eller uker, så ville noen bli sittende igjen med ham, ler Helgi Ólafsson.

Han og Fischer fant tonen fordi begge delte interesse for historie og sjakk. «Det går an å snakke med deg», sa Fischer, som allerede da hadde utviklet paranoia og som var selektiv med hvem han ville møte. Når Ólafsson besøkte ham i blokkleiligheten Fischer leide i Reykjavik sentrum, måtte han først ringe på ved blokkens inngangsdør. «Hvem er det!?» spurte Fischer gjennom callinganlegget før han slapp gjesten inn. Vennen ringte på igjen ett minutt senere, utenfor leiligheten. «Hvem er det?!» spurte Fischer igjen.

Forgiftet post

Bobby Fischer fikk være i fred i Reykjavik. Han endte ofte opp i bruktbokhandelen Bókin på hjørnet av Hverfisgata og Klapparstigur. Eierne, Ari Gisli Bragason, en omfangsrik mann med krøllet hår og en blyant i skjortelommen, ønsker velkommen. I en tid der e-boken skyter fart og papirbokbransjen skjelver, er Bókin et spesielt sted. Hit kommer bøkene for å dø, eller for å bli oppdaget på nytt. Det 80 kvadratmeter store lokalet er så fullt at det nesten ikke er plass til å gå fra hylle til hylle. På veggene henger gamle bilder: Garbo og Hepburn, Hitler og Stalin, seilbåter og islandske fiskere.

- De to siste årene av sitt liv (2006-2007) kom Bobby mye hit. Han fikk posten sin levert her, for han trodde at jødene hadde forgiftet den. En gang ville han at jeg skulle åpne den. Da spurte jeg hva han tenkte mitt liv var verdt, sier Bragason.

Bobby Fischer jaktet alltid på historiske verk i kroken med de utenlandske bøkene. Han lette også etter utgaver fra den merkelige, bisarre *Ripley's Believe it or not!*-serien. Han hadde sin egen stol i en korridor i butikken. Den aldrende mesteren var syk og avkreftet, og ofte sovnet han i stolen. Ari Gisli Bragason og de andre som jobbet på Bókin lot ham sove til stengt tid. På veggene henger et minnebilde av ham. Stolen er borte. Den skal vi finne igjen.

En siste kamp

Nyresykdommen Fischer led av, kunne ha vært behandlet, men han anerkjente ikke vestlig medisin. Motvillig ble han lagt inn på sykehus. Da la han en bok om alt det fæle leger kan gjøre på nattbordet sitt. Han var dårlig, men slapp ikke tanken om et comeback. Han var klar i hodet, og hadde beholdt sjakkstyrken. Han spilte på nett - mot intetående motstandere. Til Helgi Ólafsson fablet han om et oppgjør som skulle ha 50 millioner

«Han fikk posten sin levert her, for han trodde at jødene hadde forgiftet den»

Ari Gisli Bragason

dollar i prispenger. Han ba Ólafsson kontakte Vishy Anand (Magnus Carlsens VM-motstander) og Garri Kasparovs manager. Men de viste ingen interesse for en kamp mot Bobby Fischer.

6. mai 2007 ble vennskapet mellom Fischer og Ólafsson brutt.

- Jeg hadde ikke vært like mye sammen med ham som før. Det skjedde mye i livet mitt. Men det jeg tror, er at han ble såret og sint av at ingen av de store ville spille mot ham. Det sinnet snudde han mot meg. Han skjøt budbringeren, sier islendingen.

17. januar 2008 døde Bobby Fischer på sykehuset i Reykjavik.

- Dere fikk ikke snakket sammen. Var det trist?

- Egentlig ikke. Han brøt av de aller fleste forholdene til slutt.

- Har du besøkt graven?

- Noen ganger. Jeg sto der og tenkte på den første gangen jeg møtte ham. Folks gravsteder gir meg ikke så mye.

Sitt eget museum

For å komme til Bobby Fischers grav, må man kjøre ut av Reykjavik og gjennom den lille byen Selfoss 60 kilometer utenfor hovedstaden. Selfoss har rundt 5000 innbyggere. I hovedgaten ligger fire banker på rekke og rad. Så en bokkafé og en restaurant som heter Kaktus. Men den nye hovedattraksjonen er *Bobby Fischer Center*, i annen etasje av et gammelt, hvitt hus midt i byen. Logoet er en sjakkbrikke.

Ti pensjonister åpnet museet 11. juli i år. Det koster 40 kroner å komme inn. Gisli Magnusson

(75) ber oss om å skrive i gjesteboken. Pensjonisten forteller at de fleste gjestene er interessert i sjakk eller nysgjerrig på Fischer. På kjøkkenveggen henger en liste over hvor mange besøk museet har hatt hver dag: 2. 4. 0. 7. 2. 0. 14. 2. Nå stryker Magnusson over dagens 0-tall, og skriver 2.

Midt på gulvet står en kopi av sjakkbordet Fischer og Spassky spilte på i 1972. På veggene henger svart-hvitt-bilder av de to konkurrentene, og fargebilder fra da Fischer returnerte til Island. Her er avisutklippene og forsiden fra *Time* og *Newsweek*. I et hjørne står stolen fra Bókin. Brun, slitt og hard. Hvordan kunne han sove på den?

- Trodde ikke på det

Vi kjører én kilometer til. Bobby Fischer er begravet på kirkegården til den katolske Laugardalir-kirken. Det siste stykket av veien er grus. Kirken ligger for seg selv på et jorde, ved siden av en bondegård hvor deler av fjøstaket har rast sammen. En katt sniker seg over gårdsplassen. Det er bare 50 gravsteder her. De fleste er gamle og ustelte. Noen har satt en rose på sjakkmeisterens grav. Den har fortsatt en sterk rød farge.

Dagen etter amerikanerens død skrev den russiske sjakkmeisteren Garry Kasparov et minneord: «Hans hvileløse energi utmattet alt han rørte ved - kampene han spilte, motstanderne ved og utenfor brettet, og, trist nok, hans egen kropp og sjel. Selv om vi ikke helt kan skille gjerningene fra mannen,